

Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ**

Ομνύω Απόλλωνα ιατρόν και Ασκληπιόν και Υγεία
και Πανάκεια και θεούς πάντες τε και πάσας...

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ Όρκος 1

από τον

ΜΙΧΑΛΗ ΠΙΤΥΚΑΚΗ*

Ο Ασκληπιός¹ ήταν η ιατρική διάσταση του πατέρα του, του Απόλλωνα. Μητέρα είχε την Κορωνίδα που την σκότωσε με τα βέλη της η Άρτεμις, ενώ ήταν έγκυος σ' αυτόν. Ο Απόλλωνας, ο ηθικός αυτουργός αυτής της δολοφονίας, έσωσε το βρέφος και στη συνέχεια το παρέδωσε στο σοφρό Κένταυρο Χείρωνα για να του διδάξει τα μυστικά της ιατρικής επιστήμης, όταν ήθελε μεγαλώσει.

Ορισμένες από τις θεραπείες σήμερα ανάγονται σ' αυτόν, καθώς και η εξαγωγή των δοντιών αλλά και η επινόηση οργάνων και άλλων ιατρικών μέσων.

Επίσης ο Ασκληπιός ήταν ο πρώτος που έκανε συστηματική χρήση αλοιφών και φαρμάκων που παρασκεύαζε από διάφορα βότανα. Για τη θεραπεία των ασθενών του χρησιμοποιούσε και ορισμένα ζώα, όπως ήταν τα φίδια, λόγος για τον οποίο συγκαταλέγεται στις χθόνιες θεότητες.

Σπουδαίοι γιατροί αποδείχτηκαν και οι γιοί του, Ποδαλείριος και Μαχάων, οι οποίοι μάλιστα πήραν μέρος στον Τρωικό Πόλεμο (1300-1200 π.Χ.). Το γεγονός αυτό καθώς και η νεότερη άποψη που μεταφέρει τον Τρωικό Πόλεμο σε ακόμη παλιότερες εποχές, μας κάνει να πιστεύουμε ότι προϋπήρξαν κι άλλοι Ασκληπιοί πολύ πριν από τον Ασκληπιό που λατρεύτηκε στην Επίδαυρο τον 6ο π.Χ. αιώνα.

Η αρχαιότητα της λατρείας του Ασκληπιού αποδεικνύεται κι από τα ονόματα των θυγατέρων που απέκτησε από τη γυναίκα του την Ηπιόνη. Αυτές ήταν η Υγεία, η Πανάκεια, η Αίγλη και η Ιασώ.

Μετά το θάνατο του Ασκληπιού, που ήλθε από κεραυνό του Δία λόγω των «νεκραναστίσεων» που έκανε κατά καιρούς, οι άνθρωποι συνήθιζαν να χαρακτηρίζουν τους υποψήφι-

* ΡΙΤΙΚΑΚΗΣ MICHEL - Εκπαιδευτικός - Τακτικό μέλος της Ε.Σ.Ε.

** Asklepios protector of the medicine and the ancient Larissa in Crete.

1. Η γενέθλιος γη του Ασκληπιού ήταν δύο λόφοι, οι Δίδυμοι Κολωνοί, στο «Διώτιο Πεδίο» της επαρχίας Αγιάς στη Θεσσαλική Λάρισα. Για την πλούσια ιστορία των λόφων αυτών κάνει λόγο ο ιστορικός Χρ. Τσουντας.

ους «ιπτρούς», παιδιά της Ιασούς, ενώ όταν αργότερα έπαιρναν το χρίσμα γίνονταν «χριστοί». Όσοι τέλος κατάφεραν να φτάσουν στις ψηλότερες βαθμίδες της ιατρικής επιστήμης τους έδιναν την επωνυμία «Απόλλωνες».

Τ' Ασκληπεία - θεραπευτήρια για τους ασθενείς - πλαισιώνονταν από δύο είδη θεραπειών: τους ιατρούς λειτουργούς και χειρουργούς. Λέγεται ότι τ' Ασκληπεία βρισκόταν σε χώρους όπου υπήρχε μεγάλη μαγνητική συσσώρευση.

Οι ιατροί χρησιμοποιούσαν απλές φυσικές μεθόδους για την ανύψωση του ηθικού του ασθενούς που εκτός των άλλων φρόντιζαν και για την ίαση της ψυχής του. Για το σκοπό αυτό συμβούλευαν τους ασθενείς τους να μην παραμελούν την ψυχαγωγία τους και να κάνουν διάφορες ασκήσεις, καθώς και δίαιτα.

Επειδή τ' Ασκληπεία ήταν θεραπευτήρια εντατικής μεν αλλά ολιγοήμερης σταδιακής θεραπείας, αποκλείονταν οι ετοιμοθάνατοι, οι γέροι και οι έγκυες.

Στην αρχαία Κρήτη, πολύ πριν την καθιέρωση των Ασκληπείων υπήρχαν ειδικοί χώροι όπου οι ασθενείς ζητούσαν την ίασή τους. Τέτοιοι ήταν τα ιερά κορυφής και τα ιερά σπήλαια.

Αρχικά οι προσευχές τους απευθύνονταν στη Μα (θεά μητέρα), τη θεά των ορέων και των φιδιών, αλλά και το Βέλκανο, το θεό της νεότητας. Αργότερα στους ίδιους αυτούς χώρους δημιουργήθηκαν τα πρώτα υπαίθρια ιερά.

Ένα από αυτά ήταν και η κορυφή της ακρόπολης της αρχαίας Λαρίσιας (Λάρισας), στον Κάστελο της Καλαμαύκας². Η πελασγική αυτή πόλη είχε προσάτη τον Ασκληπιό, τη λατρεία του οποίου φαίνεται να έφεραν για πρώτη φορά στην Κρήτη οι Αρκαδοπελασγοί της Πελοποννήσου. Οι ίδιοι είχαν καθιερώσει από πολύ παλιά και τη λατρεία της Υγείας.

Μέσα στο σπήλαιο του Καστέλου οι Λαρισαίοι λάτρευαν από τα μινωικά χρόνια τις χθόνιες θεότητες, αφήνοντας μέσα σ' αυτό μικρά ειδώλια, αλλά και διάφορα τάματα που συμβόλιζαν ανθρώπινα μέλη.

Με την καθιέρωση της λατρείας του Ασκληπιού οι ασθενείς κατέφευγαν στον ίδιο χώρο και αφού κοιμόντουσαν, ζητούσαν μέσ' από τα όνειρά τους να τους υποδείξει ο Ασκληπιός τι είδους θεραπεία ν' ακολουθήσουν.

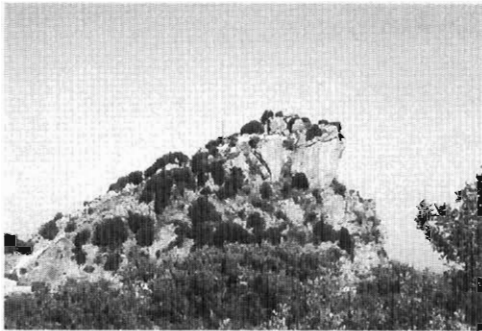
Άλλοι πάλι ασθενείς προτιμούσαν με δεμένα τα μάτια να βαδίζουν από την είσοδο του σπηλαίου μέχρι το μικρό λαβύρινθο που υπήρχε στο τέρμα, επιδιώκοντας μέσα από κάποιο ισχυρό σοκ την επικοινωνία με το θεό Ασκληπιό.

Όμως κι έξω από το σπήλαιο, στις απόκρημνες κορυφές της ακρόπολης, οι Λαρισαίοι έκαναν τις σπονδές τους προσφέροντας μέσα σε κέρνους όσπρια, μέλι, κρασί και λάδι, ενώ δεν παρέλειπαν ν' ανάβουν και φωτιές σε διάφορες εποχές του χρόνου.

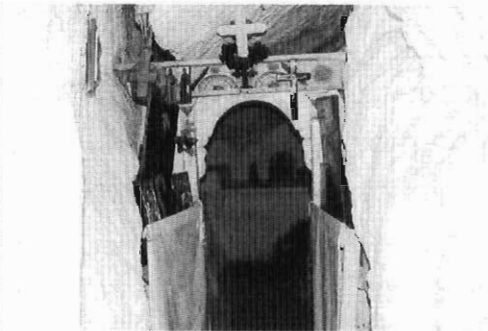
Χώροι που φαίνεται να έτυχαν ιδιαίτερης λατρείας ήταν και ο «πέτρινος θρόνος», καθώς επίσης και ο «πέτρινος θεός» - πρόσωπο πάνω σε βράχο - που για πολλούς απεικονίζει τον Ασκληπιό.

Οι λατρευτικές τελετές τερματίστηκαν στα κλασικά χρόνια, λόγω της προσάρτησης της Λάρισας από την Ιεράπυτνα, η οποία στη συνέχεια καθιέρωσε κι αυτή τη λατρεία του Ασκληπιού. Απόδειξη της ιδιαίτερης λατρείας που έτυχε ο θεός στην Ιεράπυτνα, είναι και το

2. Η Καλαμαύκα είναι ορεινό χωριό του Λασιθίου και ανήκει στο διευρυμένο Δήμο της Ιεράπετρας.

1

2

3

4

Εικόνα 1-4: 1. Η ακρόπολη της αρχαίας κρητικής Λάρισας (σημ. Κάστελος) – 2. Η σπηλαιώδης εκκλησία του Τιμίου Σταυρού (πρώην ιερό σπήλαιο) στην κορυφή του Καστέλου – 3. Ο «Πέτρινος θρόνος» κι αυτός στην κορυφή της αρχαίας ακρόπολης – 4. Ο «Πέτριμος Θεός». Ορατός κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και μάλιστα τις απογευματινές ώρες.

τεράστιο ακέφαλο άγαλμά του που κοσμεί σήμερα την πλατεία Κορνάρου στο Ηράκλειο. Το άγαλμα μεταφέρθηκε εκεί από την Ιεράπετρα το 1552 από το γενικό προβλεπτή Κρήτης Gian Bembo.

Οι ανασκαφικές έρευνες που έγιναν πολύ καθυστερημένα στο πρώτο μισό του περασμένου αιώνα πάνω στην ακρόπολη από το J. Pendlebury κι αργότερα τον P. Faure, έφεραν στην επιφάνεια πλήθος πήλινων αγγείων, τα οποία προφανώς ήταν από τα τάματα των Λαρισαίων, καθώς κι ένα χάλκινο ειδώλιο λάτρη που βρέθηκε εντός του σπηλαίου, γεγονός που αποδεικνύει και την ιερότητα του συγκεκριμένου χώρου. Το ειδώλιο αυτό βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο της Οξφόρδης.

Τις αρχαίες τελετές στον ιερό βράχο τις έχουν διαδεχτεί στις μέρες μας οι χριστιανικές, αφού το σπήλαιο έχει μετατραπεί σε εκκλησία του Τιμίου Σταυρού. Οι φωτιές που άναβαν στην ακρόπολη οι κάτοικοι της αρχαίας Λάρισας, έχουν δώσει τη θέση τους στις σημερινές «φουνάρες» πάνω στις οποίες καίγεται ο Ιούδας τη νύχτα της Ανάστασης.

Η αίγλη όμως από τη λατρεία του Ασκληπιού δε λείπει να σβήσει στις μέρες μας, αφού οι σύγχρονοι Ασκληπιάδες της Καλαμαύκας, που δεν είναι και λίγοι, συνεχίζουν να διαπρέπουν στο χώρο της ιατρικής και όχι μόνο, γεγονός που είχε επισημάνει και ο ποιητής Ιωάννης Γιαννικάκης στην αρχή του περασμένου αιώνα στην περίφημη «Καλαμαυκιάδα» του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ο ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ. ΕΞΑΝΤΑΣ, 1996.
- ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΝΝΑ: Οι Πελασγοί, Νέα Θέσις, 1994.
- ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ.: Γεράπετρος και Γεραπετρίτες, Αθήνα, 1981.
- ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Ν.: Ιεράπετρα. Η Νύμφη του Λιθικού, ΔΕΑΠΙ, 1982.
- ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ: Ελλάδας Περιήγησις 77, Αρκαδικά, Κάκτος, 1992.
- ΣΙΕΤΤΟΣ Γ.: Τα Κρητικά Μυστήρια, Πύρινος Κόσμος, 1993.
- ΣΤΡΑΒΩΝ: Γεωγραφικά 9, Κάκτος, 1994.
- ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ Ι.: Η Ιεράπετρα, ΔΕΑΠΙ, 1994.
- ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΑΥΛΟΣ: Τεύχος 216, 1999.
- P. FAURE: Ιερά Σπήλαιο της Κρήτης, Βικελαία Βιβλιοθήκη, 1996.